COMISIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE

Bruxelles, 22.7.2009
COM(2009) 385 final

COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE CONSILIU

Situația pieței produselor lactate în 2009

{SEC(2009) 1050}

COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE CONSILIU

Situația pieței produselor lactate în 2009

MANDAT:

În concluziile Consiliului European din iunie se afirmă următoarele: „Consiliul European a discutat situația actuală de pe piața produselor lactate. Acesta a invitat Comisia să prezinte în următoarele două luni o analiză de piață detaliată, care să cuprindă posibile opțiuni pentru stabilizarea pieței produselor lactate, cu respectarea rezultatului bilanțului de sănătate”.

ISTORICUL DOSARULUI:

Situația pieței produselor lactate s-a deteriorat puternic în ultimele 12 luni. După ce au crescut vertiginos în 2007, an caracterizat de nivelul ridicat al prețurilor pentru produsele alimentare în general, prețurile au scăzut drastic, afectând veniturile producătorilor de produse lactate. Prețurile pentru laptele livrat fabricilor de produse lactate au scăzut de la 30-40 eurocenți/litru la o medie ponderată de 24 eurocenți/litru în UE-27, pentru mulți producători acestea nedepășind 20-21 eurocenți/litru. Această situație a dus la o îngrijorare semnificativă printre producătorii de produse lactate, care au organizat numeroase manifestații.

1. INTRODUCERE

Prezenta comunicare descrie procesul de reformă a sectorului produselor lactate până la momentul bilanțului de sănătate, având în vedere decizia Consiliului European conform căreia rezultatele acestui bilanț de sănătate trebuie să servească drept bază pentru examinarea unor măsuri ulterioare. Prezenta comunicare include o analiză a situației pieței comunitare și internaționale, o sinteză a măsurilor Comisiei de sprijinire a pieței, alte instrumente puse la dispoziția Comisiei și a statelor membre în cadrul legislației existente, precum și o serie de opțiuni privind acțiuni și discuții ulterioare. Comunicarea este însoțită de un document de lucru al serviciilor Comisiei, care furnizează detalii suplimentare.

2. PROCESUL DE REFORMĂ

2.1. Agenda 2000 și reforma PAC din 2003

Reforma sectorului produselor lactate a vizat, în conformitate cu reforma PAC în general, o mai bună orientare a produselor pe piață. Așadar, măsurile de intervenție au fost redefinite, fiind implementate progresiv prețuri de intervenție mai reduse. Ca măsură compensatorie, 5 miliarde EUR au fost distribuiți fermierilor producători de lactate ca sprijin direct pentru veniturile lor, ajutorul fiind legat de producție. Acest ajutor este în prezent complet decuplat și condiționat de respectarea standardelor în domeniul sănătății publice, al sănătății animalelor și a standardelor de mediu (eco-condiționalitate). De asemenea, acțiunea de intervenție (achiziționarea de către Comunitate a excedentelor de pe piață la prețuri fixe) a fost limitată la 30 000 de tone de unt și 109 000 de tone de lapte praf degresat pe an. Cu toate acestea, Comisia poate menține principiul achiziționării prin intervenție a unor cantități mai mari, în cazul în care situația pieței o cere. În fine, cotele de lapte au fost majorate cu 1,5% (cu mai mult și mai devreme pentru unele state membre) și au fost prelungite până la 31 martie 2015.

Toate aceste măsuri au avut drept scop promovarea competitivității și pregătirea producătorilor de produse lactate în vederea viitoarelor provocări de pe scena internațională, furnizându-se totodată ajutoare în materie de venituri prin acordarea de plăți directe.

2.2. Bilanțul de sănătate

Ca urmare a Comunicării Comisiei privind bilanțul de sănătate și anticipând deciziile finale ale acestuia, asupra Consiliului s-a exersat o puternică presiune în vederea creșterii posibilităților de producție. În consecință, cotele au fost majorate cu 2%. Rezultatele bilanțului de sănătate au confirmat logica reformelor întreprinse începând cu 1992. Regimul cotelor de lapte va expira în 2015. Pentru a asigura o eliminare progresivă controlată și „lină", cotele se majorează cu 1% în fiecare an în perioada 2009-2013, la care se adaugă luarea unei măsuri suplimentare (reducerea corecției conținutului de materie grasă), ceea ce duce la creșterea și mai mare a posibilităților de producție. La modul ideal, „aterizarea lină" ar trebui asigurată prin erodarea progresivă a valorii cotelor, care ar urma să ajungă la zero la 1 aprilie 2015. Valoare cotelor este deja mică sau aproape de zero într-o serie de state membre, a căror producție este inferioară cotelor. Mai mult, în cadrul celui de-al doilea pilon al PAC, sprijinul pentru „restructurarea sectorului produselor lactate" a fost adăugat pe lista de teme prioritare. Acest lucru le permite statelor membre să utilizeze fonduri suplimentare provenind din modulare pentru a acorda sprijin fermierilor producători de lactate în ceea ce privește pregătirea pentru încheierea regimului cotelor.

În final, s-a decis prezentarea de către Comisie a două rapoarte de piață, înainte de decembrie 2010 și decembrie 2012, pentru a se stabili dacă este necesar să se ia măsuri suplimentare în vederea asigurării unei aterizări line, fără a se pune în discuție eliminarea progresivă a regimului cotelor.

3. SITUAȚIA PIEȚEI

3.1. Situația pieței până în luna iulie 2009

Producția de lapte din UE nu a crescut ca urmare a diferitelor creșteri ale cotelor. La 31 martie 2009, producția totală de lapte era, conform estimărilor, cu 4,2% mai mică decât cota globală. Cu toate acestea, cererea a scăzut atât în UE, cât și pe piața mondială. Scăderea cererii la nivelul UE a afectat în principal produsele de calitate, cum ar fi brânza, ceea ce reprezintă un aspect deosebit de important având în vedere că peste 40% din laptele produs în UE este transformat în brânză.

Piața mondială prezintă un grad ridicat de volatilitate, deoarece cantitățile comercializate sunt mici comparativ cu producția și consumul total. Prețurile de pe piețele mondiale au scăzut considerabil din cauza efectului combinat al unei creșteri a producției în alte țări furnizoare (Noua Zeelandă, Australia, Argentina, Brazilia, precum și, până nu demult, SUA) și al unei scăderi a cererii la nivel mondial corelată cu criza economică.

Scăderea cererii în UE și prăbușirea prețurilor de pe piața mondială au exercitat un efect direct asupra prețurilor de pe piața comunitară. În consecință, prețul laptelui a ajuns la 21 eurocenți/litru și chiar mai puțin în unele state membre (pentru detalii suplimentare, a se vedea documentul de lucru al serviciilor Comisiei).

3.2. Prețurile în UE

În 2007, prețurile de pe piața mondială au depășit cu mult nivelurile de intervenție ale UE, iar prețurile în UE au înregistrat o tendință identică. În a doua jumătate a anului 2008, prețurile de pe piața mondială au scăzut sub nivelurile de intervenție ale UE, fenomen accentuat de puterea slabă a dolarului american, iar prețurile în UE au urmat din nou o tendință identică.

Comisia a aplicat măsuri de sprijin care au împiedicat scăderea și mai accentuată a prețurilor în UE.

Prețurile medii pentru laptele crud în UE au fost întotdeauna puțin peste prețul de sprijin pentru echivalent lapte (a se vedea graficul de mai jos). Reducerea nivelului de intervenție a avut un impact nesemnificativ după reforma din 2003, iar prețurile au crescut puternic în perioada 2007/2008. Cu toate acestea, cererea actuală scăzută a cauzat un dezechilibru al pieței, iar prețurile au scăzut și se apropie de prețul de sprijin pentru echivalent lapte, ceea ce reprezintă un nivel mult inferior celui în vigoare înainte de reforma din 2003.

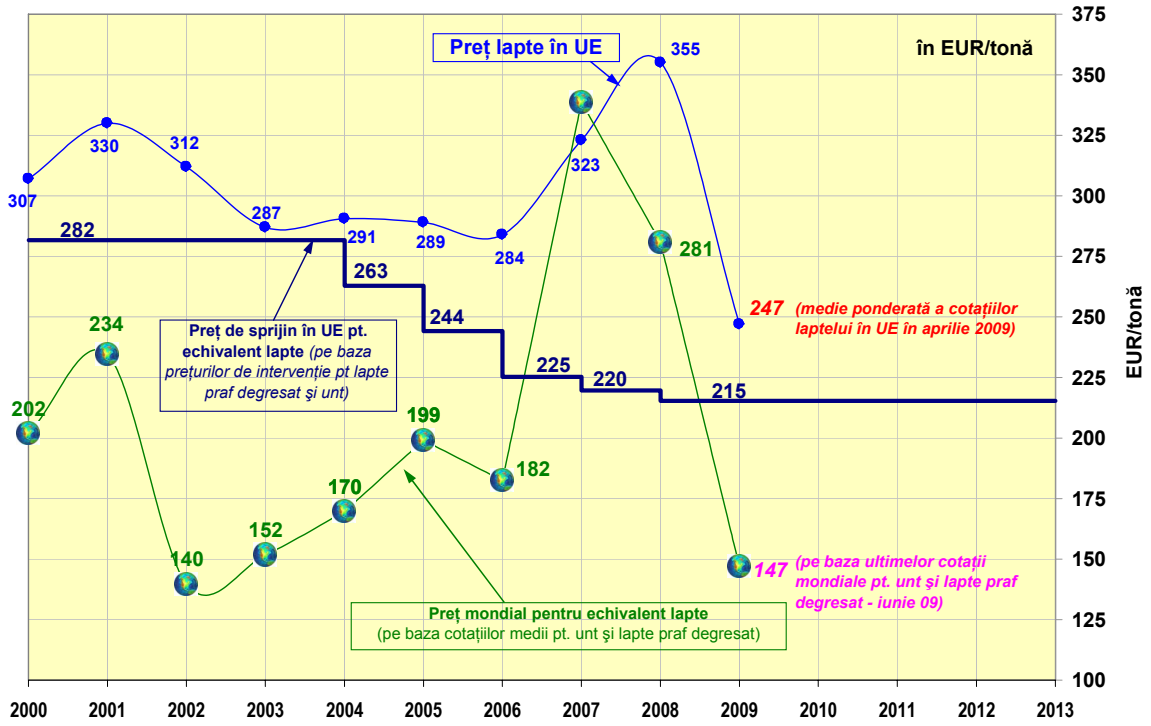

La prețul mediu actual al laptelui în UE, de aproximativ 24 eurocenți/litru, cu diferențe semnificative între statele membre (a se vedea detaliile privind prețurile la nivel național în documentul de lucru al serviciilor Comisiei), fermierii își pot încă acoperi costurile variabile. Având în vedere faptul că hrana pentru animale, îngrășămintele și alte produse au fost probabil achiziționate la începutul anului, iar iarba mai este încă disponibilă în multe regiuni, fermierii continuă să producă lapte pentru a-și putea achita o mai mare parte a costurilor fixe, neacoperite în cazul multor fermieri.

3.3. Prețurile de consum comparativ cu prețurile de producție

Creșterea vertiginoasă a prețurilor pentru bunurile de larg consum în a doua jumătate a anului 2007 a generat o creștere rapidă a prețurilor pentru producția de lapte și o creștere puternică a prețurilor de consum, care au atins apogeul în primăvara anului 2008. În schimb, scăderea drastică a prețurilor pentru lapte și produse lactate începând cu sfârșitul anului 2007 (-39% pentru unt, -49% pentru laptele praf degresat, -18% pentru brânză, -31% pentru lapte), a antrenat doar o scădere ușoară, cu aproximativ 2%, a prețurilor de consum pentru produsele lactate. Neadaptarea prețurilor de consum la scăderea prețurilor franco fabrică este și mai evidentă dacă este evaluată pe o perioadă mai lungă de timp: în timp ce prețurile franco fabrică ale majorității produselor lactate sunt în prezent inferioare nivelurilor pe care le

atingeau înainte de creșterea vertiginoasă a prețurilor, prețurile de consum pentru produsele lactate au rămas ridicate (peste 14% înainte de creșterea prețurilor).

Ar putea exista mai multe motive pentru care prețurile de consum pentru lapte au rămas stabile, în timp ce prețurile pentru laptele crud și prețurile franco fabrică au scăzut, știut fiind faptul că laptele reprezintă doar unul din costurile care intră în prețul de consum al produselor lactate. Cu toate acestea, amploarea, întârzierea și asimetria în ceea ce privește ajustarea în sens negativ a prețurilor pentru produsele lactate – care este foarte drastică în unele state membre - demonstrează în mod clar că lanțul de aprovizionare cu produse lactate al UE nu funcționează eficient. Împiedicarea consumatorilor să beneficieze de prețuri mai scăzute îngrădește dezvoltarea cererii pentru produsele lactate și compromite astfel forța și ritmul redresării sectorului produselor lactate. Această situație suscită totodată îngrijorări serioase referitoare la repartizarea valorii adăugate în cadrul lanțului format din fermieri, întreprinderi de prelucrare a laptelui, industria produselor lactate și detailiști.

Graficul 2 Evoluția indicelui prețurilor în diferite stadii ale lanțului de aprovizionare cu produse lactate în UE (ianuarie 2000 = 100)

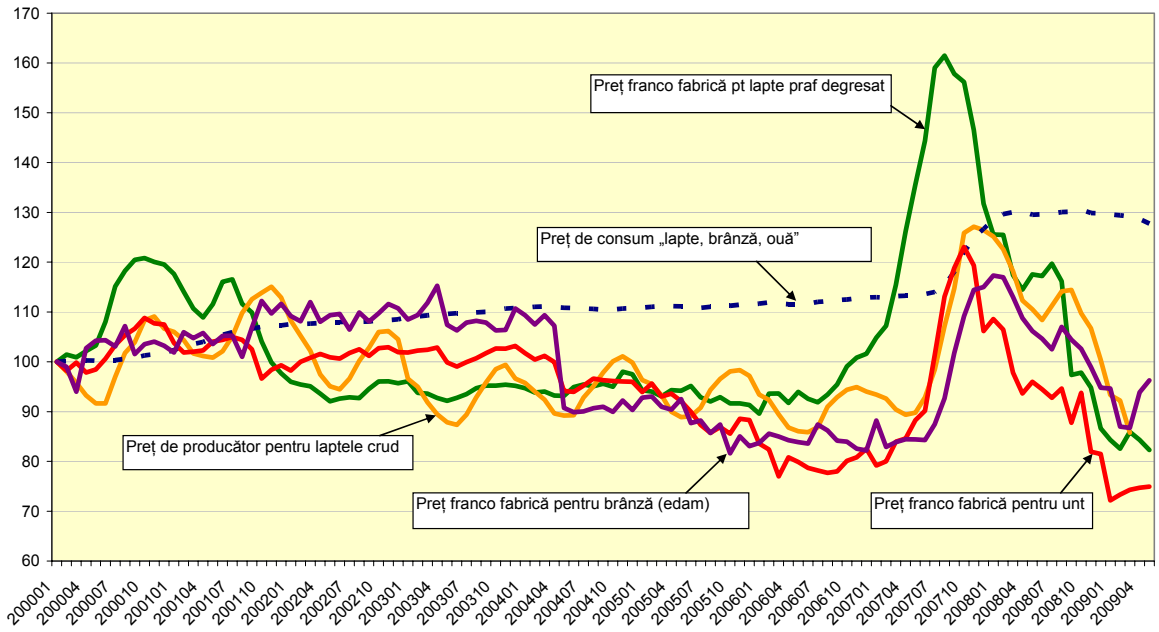

Notă: Prețurile de consum pentru categoria „lapte, brânză și ouă” nu acoperă prețul de consum pentru unt.

Îmbunătățirea eficacității și eficienței lanțului de aprovizionare cu produse lactate pare esențială pentru ameliorarea competitivității, atenuarea scăderii prețurilor de producție și garantarea repercutării modificărilor de preț asupra consumatorilor finali. În acest sens, va fi necesar să se abordeze anumite aspecte, în special lipsa unor date complete și fiabile în ceea ce privește prețurile și marjele în întregul lanț alimentar. O mai mare transparență, o mai bună înțelegere a repartizării valorii adăugate și a transmiterii prețurilor, precum și o viziune mai clară a factorilor structurali ar constitui o primă etapă semnificativă în ceea ce privește identificarea măsurilor corespunzătoare care ar putea contribui la îmbunătățirea eficienței lanțului de aprovizionare cu produse lactate și care are putea garanta obținerea de rezultate echitabile pentru fiecare factor implicat (a se vedea punctul 10). Această situație ar putea contribui la consolidarea puterii de a contrabalansa a factorilor implicați.

3.4. Evoluția pieței: de pe termen scurt pe termen mediu

Perspectivele pe termen scurt rămân în continuare dominate de criza economică. Perspectivele pentru piața brânzei și pentru piața produselor lactate proaspete cu valoare adăugată sunt condiționate de cererea limitată la nivelul UE și la scară mondială și indică o scădere a producției în 2009 și o ameliorare slabă a acesteia în 2010, favorizată de o creștere ușoară a cererii. Având în vedere că nu se așteaptă o redresare pe termen scurt a prețurilor în UE și pe piața mondială, se preconizează că va continua, în 2009 și 2010, acumularea stocurilor de intervenție pentru unt și lapte praf degresat. Mai mult, restituirile la export pot în prezent contribui la echilibrarea pieței UE, deși cererea scăzută la nivel mondial și concurența puternică din partea exportatorilor care practică prețuri mai mici limitează potențialul de export al UE.

Se preconizează că perspectiva pe termen mediu și lung pentru piața produselor lactate din UE va rămâne pozitivă, având în vedere eventuala redresare economică, ceea ce ar trebui să contribuie la sprijinirea creșterii cererii pentru produsele lactate cu o valoare adăugată mai ridicată.

4. CEREREA

4.1. Măsuri luate de Comisie: măsuri de sprijinire a pieței

Comisia a recunoscut imediat situația gravă în care se află piața produselor lactate ca urmare a creșterilor sezoniere preconizate ale livrărilor de lapte în prima jumătate a anului și a decis, prin urmare, adoptarea unor măsuri proactive de sprijin:

a) Ajutorul pentru stocarea privată a untului a demarat la începutul lunii ianuarie, cu două luni mai devreme decât în mod obișnuit. Ajutorul se aplică până la 15 august; până la 28 iunie, au fost stocate 105 800 de tone, cu 14 000 de tone mai puțin decât în 2008.

b) Restituirile la export au fost reactivate, în data de 23 ianuarie, pentru toate produsele lactate în favoarea beneficiarilor obișnuiți (în deplină conformitate cu angajamentele internaționale ale UE). Începând cu introducerea restituirilor, UE a fost în măsură să mențină exporturile la aproximativ același nivel cu cel din anul precedent. Cu toate acestea, în iunie, a avut loc o scădere bruscă a cererii pentru certificatele de export, ceea ce ar putea indica o nouă scădere a cererii pe piața mondială.

c) Achiziționarea prin intervenție a demarat la 1 martie pentru unt și lapte praf degresat:

– Au fost achiziționate 81 900 de tone de unt, aproximativ 8% din producția de unt din perioada ianuarie-iunie. Dincolo de cantitatea maximă de 30 000 de tone, la care se aplică un preț fix, au fost acceptate oferte de până la 99,2% din prețul de referință fix de 2 218 EUR/tonă.

– Au fost achiziționate 231 000 de tone de lapte praf degresat, aproximativ 43,5% din producția de lapte praf degresat pentru perioada ianuarie-iunie 2009. Dincolo de cantitatea maximă de 109 000 de tone, la care se aplică un preț fix, au fost acceptate oferte de până la un preț maxim de 98,9% din prețul de referință fix de 1 698 EUR/tonă. De asemenea, plățile au fost avansate cu 2 până la 3 luni.

Stocul de unt, de 81 900 de tone, este echivalent cu 1,1% din producția de lapte a UE, iar stocul de lapte praf degresat, de 203 000 de tone, este echivalentul a 1,8% din producția de lapte a UE.

4.2. Consecințe bugetare

Costul total estimat al măsurilor luate până în prezent este de aproximativ 350 milioane EUR. O mare parte a acestor cheltuieli nu a fost achitată încă (de exemplu, decalajul dintre plata restituirilor și emiterea certificatelor). Cu toate acestea, costul total estimat al măsurilor preconizate, inclusiv prelungirea intervenției (a se vedea punctul 5) depășește 600 milioane EUR.

4.3. Alte măsuri privind sprijinirea pieței produselor lactate

a) Norme de comercializare

Conform definițiilor din legislația comunitară, produsele lactate (inclusiv laptele, untul, smântâna, zerul, iaurtul și brânza) trebuie să fie alcătuite în proporție de 100% din lapte. Apariția pe piață a unor produse de substituție, precum brânza și înghețata așa-zis „analoge”, în cazul cărora materiile grase din lapte sunt înlocuite cu uleiuri vegetale, erodează și mai mult potențialul de pătrundere pe piață al produselor lactate.

În ceea ce privește denumirile existente ale produselor lactate, statele membre trebuie să ia măsuri pro-active de garantare a respectării definițiilor date produselor lactate, cu scopul de a preveni prejudicierea și mai mult a pieței produselor lactate.

b) Alte măsuri

În ceea ce privește distribuirea de lapte elevilor din școli, sistemul a fost adoptat recent; acesta a fost simplificat, apoi extins pentru a include și învățământul secundar, iar gama de produse acoperite a fost lărgită. Cât despre acest din urmă aspect, în prezent se poartă discuții pentru a conferi sistemului un caracter mai atractiv (de exemplu, prin adăugarea de produse cu un conținut de 75% de lapte și de 25% de fructe). În ceea ce privește ajutorul pentru laptele praf degresat destinat alimentației animalelor, analiza demonstrează că un astfel de ajutor pentru producție nu se justifică din punct de vedere economic (pentru detalii suplimentare, a se vedea documentul de lucru al serviciilor Comisiei).

5. ALTE MĂSURI ALE COMISIEI ÎN VEDEREA SPRIJINIRII FERMIERILOR PRODUCĂTORI DE LACTATE ȘI A ALTOR FERMIERI

a) Plăți directe în avans

Comisia le va permite statelor membre să efectueze până la 70% din plățile directe începând cu 16 octombrie în loc de 1 decembrie. Statele membre pot totodată să acorde ajutoare de stat *de minimis* sau împrumuturi, în funcție de condițiile pieței, pentru a-i sprijini pe producătorii de lapte în ceea ce privește problemele legate de lichiditate.

b) Promovarea

Comisia va propune unui comitet de gestionare care se va reuni în iulie o serie suplimentară de programe de promovare a produselor lactate pe piața internațională, care vor fi prezentate statelor membre înainte de 30 septembrie, urmând ca acestea să transmită Comisiei observațiile lor înainte de 15 octombrie, ceea ce va duce la luarea deciziilor de către Comisie la 15 decembrie (pentru detalii suplimentare, a se vedea documentul de lucru al serviciilor Comisiei).

c) Intervenție

La data de 13 iulie, Comisia a prezentat o propunere de menținere, după luna august, a achiziționării pentru intervenție în cazul untului și al laptelui praf degresat, cu titlu provizoriu, pentru anul de comercializare 2009/2010 și eventual 2010/2011.

Stocurile de intervenție vor rămâne în depozite până când piața internă sau mondială va fi capabilă să le absoarbă fără a antrena perturbări.

d) Stocare privată

Perioada de stocare privată va fi prelungită până după 15 august.

e) Restituiri

Comisia va continua să ofere restituiri la export pe bază obiectivă, atâta timp cât va fi necesar, ținând seama de negocierile internaționale în curs.

f) Rapoarte trimestriale

Comisia va întocmi un raport trimestrial privind situația pieței produselor lactate și îl va prezenta Consiliului.

6. BUGETUL PAC PENTRU 2010

Proiectul preliminar de buget pentru 2010 lasă o marjă teoretică de manevră de 1 000 milioane EUR pentru măsurile de sprijinire a pieței și pentru ajutoarele directe, însă 300 milioane EUR din această sumă trebuie ținuți, în conformitate cu buna gestionare bugetară, sub sub-plafonul aferent. Către finele acestui an, Consiliul și Parlamentul European vor adopta bugetul final pentru 2010, la care se adaugă decizia (neadoptată încă) referitoare la finanțarea a 2 400 milioane EUR prevăzuți în Planul european de redresare economică. Planul de redresare prevede deja că trebuie rezervată o sumă suplimentară în valoare de 420 milioane EUR în 2010, în rubrica 2, pentru dezvoltarea rurală, inclusiv pentru măsurile favorabile restructurării sectorului produselor lactate.

Așadar, posibilitatea de a finanța noi măsuri în sectorul produselor lactate în cadrul exercițiului bugetar 2010 pare foarte limitată. Ca parte a procedurii bugetare anuale din toamnă, Comisia va continua desigur să examineze toate consecințele asupra bugetului 2010 în scrisoarea rectificativă privind cheltuielile agricole. În cadrul exercițiului bugetar 2011, marja de manevră este și ea limitată, în special datorită introducerii progresive a ajutoarelor directe în UE-12.

7. MĂSURI DE REDUCERE A OFERTEI

7.1. Modificări ale reglementării privind cotele

Modificarea regimului cotelor ar încălca rezultatele bilanțului de sănătate, deoarece aceste aspecte au făcut obiectul discuțiilor aprofundate purtate cu ocazia negocierilor, care au exclus principii precum reducerea cu 5% a cotelor sau înghețarea creșterii cotelor. Astfel de măsuri nu ar avea efect imediat, deoarece nu ar putea fi aplicate înainte de noul an de cotă, respectiv înainte de 1 aprilie 2010, din cauza așteptărilor legitime ale producătorilor.

7.2. Gestionarea cotelor la nivel de producător individual

Regimul cotelor pentru produsele lactate este deja caracterizat de un grad mare de subsidiaritate care le permite statelor membre să gestioneze cotele naționale pe baza unor criterii obiective și în funcție de nevoile și structurile lor specifice (a se vedea documentul de lucru al serviciilor Comisiei).

În ceea ce privește aplicarea cotelor la nivel de producător individual, în cadrul legislației comunitare în vigoare există două situații:

1) în cazul în care se depășește cota națională, statele membre pot utiliza excedentul contribuțiilor plătite de producători pentru a finanța abandonarea voluntară a producției de lapte sau redistribuirea acesteia unor grupuri prioritare, însă

2) în cazul în care nu se depășește cota națională, avansurile colectate de statele membre sunt rambursate unor producători individuali.

O opțiune ar fi să se permită statelor membre utilizarea cu titlu provizoriu, și în al doilea caz, a avansurilor colectate. Astfel, statele membre ar avea posibilitatea de a frâna producția prin penalizarea producătorilor care depășesc cotele individuale, în favoarea unei restructurări a sectorului produselor lactate. Comisia va încerca să găsească cea mai eficientă modalitate de a implementa această soluție.

7.3. Regimul UE de abatorizare a vacilor

Modalitatea cea mai directă de a reduce oferta este aceea de a elimina producția înainte ca aceasta să aibă loc, prin reducerea numărului de vaci (nu neapărat prin suprimarea de cirezi întregi). Cu toate acestea, un efect imediat poate fi obținut numai dacă abatorizarea vacilor se realizează cu finanțare din partea UE. Va fi dificil să se justifice cheltuirea banilor contribuabililor pentru o astfel de măsură. (pentru detalii suplimentare, a se vedea documentul de lucru al serviciilor Comisiei).

8. MĂSURI DE SPRIJINIRE A VENITURILOR

8.1. Creșterea prețurilor de intervenție

Pentru prima dată după 2003, prețurile actuale de pe piață au atins nivelul inferior al prețului de intervenție fixat în cadrul agendei 2000 și al reformei din 2003. Cu toate acestea, creșterea prețurilor de intervenție nu reprezintă o opțiune viabilă. O astfel de măsură ar fi total contrară ultimilor 15 ani de reforme PAC, care au vizat adaptarea la logica pieței și garantarea că, în condiții excepționale, prețurile de intervenție reduse funcționează asemenea unei plase de siguranță și nu ca o trăsătură permanentă a pieței. Cu siguranță această măsură nu ar fi conformă cu bilanțul de sănătate, deoarece ar crește valoarea cotei, fapt ce contravine obiectivului de reducere progresivă a acesteia până la dispariția completă.

Mai mult, această situație ar ridica probleme de ordin politic și practic, având în vedere faptul că fermierii producători de lactate au primit un ajutor decuplat (3,5 eurocenți/kg) pe baza prețurilor de intervenție reduse. Sumele decuplate nu pot fi rambursate, deoarece, începând cu 2004 și până în prezent, mulți fermieri și-au încetat activitatea de producători de lactate, iar prima pentru produsele lactate este inclusă în plata unică pe exploatație.

8.2. Redistribuirea ajutoarelor directe – sprijin specific

Dispozițiile prevăzute de articolul 68 din Regulamentul (CE) nr. 73/2009 vor permite un anumit grad de redistribuire a plăților directe între fermieri, sectoare și regiuni ale unui stat membru. Statele membre pot elabora programe de ameliorare a calității și a comercializării produselor agricole, precum și de protejare a mediului și bunăstării animalelor. Mai precis, și pentru a atenua consecințele eliminării progresive a cotelor de lapte, statele membre pot stabili ajutoare specifice destinate unor regiuni vulnerabile sau unor tipuri de activități vulnerabile în cadrul sectorului produselor lactate.

Statele membre au posibilitatea de a aplica măsurile decuplate (acordare de noi drepturi de SPU sau creșterea valorii acestora) în regiuni care beneficiază de programe de restructurare sau dezvoltare, până la un nivel de 10% din pachetele SPU și SPUS, reprezentând aproximativ 4 000 milioane EUR.

În limita acestor 10%, 3,5% pot fi cuplate, reprezentând aproximativ 1 400 milioane EUR.

Statele membre trebuie să își anunțe deciziile privind ajutorul specific pentru 2010 până la 1 august 2009. Cu toate acestea, statele membre care doresc să aplice măsuri specifice de sprijin începând cu 2011, pot să își anunțe această decizie până la 1 august 2010. Regulamentul Consiliului le permite statelor membre să revină asupra deciziilor luate până la 1 august 2011. Dacă apar dificultăți, acestor dispoziții li s-ar putea conferi un caracter mai flexibil.

Bilanțul de sănătate a extins totodată domeniul de aplicare a ajutorului de stat pentru fermierii producători de lactate. Pentru a evita diminuarea excesivă a plăților acordate fermierilor, statele membre sunt autorizate să asigure finanțarea acestora cu până la 55%, în limita indicată anterior de 3,5%, prin intermediul unor ajutoare de stat specifice destinate fermierilor producători de lactate.

8.3. Ajutoare de stat

Ca urmare a crizei financiare, fermierii se confruntă cu dificultăți în obținerea creditului. Cadrul temporar pentru măsurile privind ajutoarele de stat destinate să favorizeze accesul la finanțare prevede că ajutorul a cărui valoare nu depășește 500 000 EUR poate fi acordat întreprinderilor până la 31.12.2010, însă în prezent producătorii agricoli primari nu pot beneficia de acest ajutor. Toate ajutoarele *de minimis* deja primite de întreprinderile individuale de la începutul anului 2008 trebuie scăzute din această sumă. Având în vedere caracterul excepțional și tranzitoriu al problemelor de finanțare cauzate de criza financiară, ar trebui să se ia în considerare oportunitatea unei modificări care să ofere o posibilitate similară pentru fermieri, însă la un nivel cu mult mai scăzut, evitându-se astfel distorsionarea concurenței în sectorul agricol.

În cazul fermierilor, ar putea fi introdus un plafon separat pentru ajutoare, prin modificarea punctului 4.2.2 din cadrul temporar. Un plafon de 15 000 EUR pare suficient pentru a limita distorsiunile în materie de concurență între ferme din state membre diferite. Toți producătorii ar beneficia de acest ajutor, nu doar producătorii de lactate. În vederea modificării cadrului temporar, ar putea fi declanșată o procedură de urgență, urmând ca aprobarea ulterioară a schemelor naționale de ajutoare să fie notificată Comisiei în temeiul articolului 87 alineatul (3) litera (b) din tratat.

(pentru detalii suplimentare, a se vedea documentul de lucru al serviciilor Comisiei)

9. RESTRUCTURAREA SECTORULUI PRODUSELOR LACTATE

PAC dispune de un număr de instrumente destinate să contribuie la restructurarea sectorului produselor lactate. Dacă doresc, statele membre pot recurge la aceste instrumente.

9.1. Dezvoltarea rurală

Politica privind dezvoltarea rurală nu vizează sprijinirea venitului imediat, ci oferă posibilități de sprijinire a fermierilor producători de lactate pentru ca aceștia să devină mai competitivi și să asigure producția de lapte în regiunile cu tradiție în materie de produse lactate în care această politică contribuie la conservarea caracterului rural.

Fondurile UE destinate dezvoltării rurale în perioada 2007-2013 sunt de 91,3 miliarde EUR, la care se adaugă aproximativ 70 miliarde EUR provenind din ajutoare publice naționale. Bilanțul de sănătate și pachetul de redresare contribuie cu încă 4,2 miliarde EUR destinate confruntării cu noile provocări. „Restructurarea sectorului produselor lactate” se numără printre noile provocări.

Opțiunile de care dispun producătorii de lactate în materie de dezvoltare rurală includ:

– sprijinirea investițiilor, de exemplu îmbunătățirea eficienței producției de lapte sau creșterea bunăstării animalelor,

– plăți acordate fermierilor producători de lactate din zone defavorizate,

– sprijinirea producției de produse lactate care respectă mediul înconjurător, de exemplu agricultura ecologică, gestionarea pășunilor prin utilizarea unei cantități reduse de îngrășăminte sau gestionarea pășunilor alpine,

– sprijinirea practicilor specifice de creștere a animalelor, favorabile bunăstării animalelor, de exemplu primele pentru pășunat,

– sprijinirea diversificării activităților, de exemplu sprijinirea comercializării direct la fermă sau obținerea de energie regenerabilă,

– sprijinirea fermierilor producători de lactate care doresc să părăsească sectorul, inclusiv posibilitatea pensionării anticipate.

Mai mult, ca element suplimentar al restructurării sectorului produselor lactate, statele membre ar putea promova înființarea de organizații puternice de producători în acest sector.

9.2. Alte măsuri de restructurare

Conform celor menționate la punctul 8.2, restructurarea sectorului produselor lactate poate fi încurajată și prin acordarea de sprijin specific în temeiul articolului 68. Cadrul temporar pentru măsurile privind ajutoarele de stat destinate să favorizeze accesul la finanțare prevede, până la sfârșitul anului 2010, alte instrumente de ajutor (în special rate subvenționate ale dobânzii și garanții pentru împrumuturi), care pot fi utilizate pentru a stimula procesul de restructurare. Mai mult, conform celor menționate la punctul 7.2, statele membre pot utiliza sumele excedentare pentru a finanța abandonarea voluntară a producției de lapte sau redistribuirea acesteia unor grupuri prioritare.

10. TRANSPARENȚA PIEȚEI ȘI CONCURENȚA

Analiza de piață de mai sus subliniază îngrijorările actuale referitoare la transmiterea prețurilor și la repartizarea valorii adăugate în cadrul lanțului de aprovizionare cu produse lactate format din producători, prelucrători și detailiști. Cea mai bună modalitate de a soluționa aceste aspecte îngrijorătoare ar fi funcționarea eficace și eficientă a lanțului de aprovizionare, în special prin creșterea transparenței pieței și contribuirea la exploatarea mai echitabilă a acesteia. Autoritățile din domeniul concurenței de la nivel comunitar și național ar trebui să rămână vigilente și să coopereze eficient pentru a lupta împotriva eventualelor practici anti-concurențiale care ar putea afecta piețele produselor lactate. Fermierii ar trebuie încurajați în mod activ să colaboreze între ei pentru a îmbunătăți eficiența activităților pe care le desfășoară prin creșterea economiilor lor de scară și de gamă. Aceasta ar putea totodată contribui la consolidarea puterii acestora de echilibra confruntarea cu prelucrătorii și detailiștii mai mari. Dialogul dintre toți factorii implicați în lanțul de aprovizionare cu produse alimentare ar putea fi și mai mult stimulat, inclusiv cu ajutorul unei posibile adoptări a codului de conduită european, conform recomandării Grupului la nivel înalt privind competitivitatea industriei agroalimentare. Cu toate acestea, nu vor fi tolerate măsuri anti-concurențiale, cum ar fi fixarea prețurilor și restricțiile în calea producției, care se traduc uneori prin carteluri deosebit de grave, etichetarea ca produs național sau introducerea de exigențe în materie de origine națională.

10.1. Transparența pieței

Comisia implementează în prezent foaia de parcurs pe care a propus-o în comunicarea sa privind prețurile produselor alimentare în Europa. Raportul final este așteptat la sfârșitul anului 2009 și va include o analiză specifică a lanțului alimentar în sectorul produselor lactate și sectorul cărnii de porc.

Fără a anticipa întregul conținut al raportului, trebuie remarcat faptul că o mai mare transparență a informațiilor privind prețurile ar putea facilita aplicarea legislației în materie de concurență și le-ar putea oferi consumatorilor posibilitatea de a face alegeri informate. Ar putea fi înființat un sistem european permanent de monitorizare a prețurilor produselor alimentare, care să furnizeze informații comparabile referitoare la preț și calitate la nivel de producători, prelucrători și detailiști, conform prevederilor foii de parcurs. Acest sistem ar trebui să acopere toate sectoarele, nu doar pe cel al produselor lactate, și să utilizeze mecanisme de raportare statistică elaborate de Eurostat.

Între timp, nu pare oportun ca fiecare stat membru în parte să informeze Eurostat cu privire la datele colectate în materie de prețuri (în măsura în care colectează în prezent astfel de date) prin crearea de sisteme *ad hoc* proprii sectorului produselor lactate. Cu toate acestea, statele membre și-ar putea consolida propriile lor servicii statistice pentru a colecta mai multe date complete, aparținând tuturor nivelurilor lanțului alimentar.

10.2. Concurența

Comisia, prin DG Concurență, examinează eventualele practici anti-concurențiale care ar putea afecta lanțul de aprovizionare cu produse alimentare, în special sectorul produselor lactate. Politica privind concurența joacă un rol esențial în menținerea unor condiții de concurență echitabile și în combaterea distorsiunilor concurenței în acest sector. În cazul în care Comisia stabilește că nu există un mediu concurențial, aceasta nu va ezita să intervină, făcând uz de toate puterile pe care i le conferă tratatul. Autoritățile naționale în materie de concurență dispun de puteri similare și trebuie să joace un rol la fel de important în ceea ce privește aplicarea legislației în materie de concurență, ținând seama de particularitățile piețelor naționale. Așadar, cooperarea și schimbul de bune practici între aceste servicii vor fi consolidate în mod oficial prin promovarea unui dialog sporit în cadrul rețelei europene privind concurența și cu ajutorul altor dezbateri neoficiale. La începutul lunii iulie, cu ocazia reuniunii subgrupului responsabil pentru alimentație în cadrul rețelei europene privind concurența, i s-a recomandat acestuia să elaboreze o analiză accelerată a piețelor produselor lactate, în vederea stimulării și coordonării activităților simultane de monitorizare și colectare de date de către autoritățile naționale din domeniul concurenței, prin intermediul unui grup de lucru înființat în acest scop.

Și factorii de pe piață ar trebui să încerce să își îmbunătățească eficiența. Numeroși fermieri producători de lactate s-au organizat deja în cooperative de prelucrare care ar putea găsi modalități mai bune de a adapta oferta de lapte a membrilor lor la cererea viitoare. Fermierii producători de lactate ar putea totodată să coopereze mai eficient prin intermediul organizațiilor de producători, pentru a-și consolida astfel puterea de a echilibra confruntarea cu prelucrătorii și detailiștii.

Organizațiile interprofesionale – care implică toți actorii din lanțul de aprovizionare cu produse lactate – ar putea totodată promova un dialog constructiv între toți protagoniștii de pe piețele produselor lactate. Cu toate acestea, inițiative precum cele de mai sus sunt în continuare condiționate de limitele și exigențele stabilite de regulile de concurență aplicabile sectorului agricol, iar autorizarea unor practici anti-concurențiale în oricare dintre sectoare ar reprezenta un precedent extrem de neavenit.

În comunicarea sa privind monitorizarea comerțului cu amănuntul, Comisia examinează, de asemenea, bunele practici din toate statele membre în ceea ce privește relațiile contractuale dintre furnizori și detailiști. Aceasta ar putea contribui la identificarea modalităților de a îmbunătăți și de a conferi un plus de transparență termenilor contractuali dintre, de exemplu, cooperativele de fermieri și sectorul comerțului cu amănuntul.

Statele membre ar putea să pună în practică posibilitățile oferite în conformitate cu legislația comunitară pentru a încuraja înființarea de organizații de producători în sectorul produselor lactate. O etapă ulterioară ar fi aceea de a acorda sprijin financiar specific pentru a acoperi costurile de exploatare ale producătorilor sau ale organizațiilor de comercializare:

– La nivel comunitar, este nevoie de un act legislativ din partea Consiliului și de resurse financiare suplimentare. Fondurile pentru organizațiile din sectorul uleiului de măsline și al hameiului au provenit inițial din plăți directe alocate acestor sectoare. În ceea ce privește fructele și legumele, există un buget specific în cadrul căruia toate ajutoarele destinate sectorului sunt plătite prin intermediul programelor operaționale ale organizațiilor de producători. Legislația privind plățile directe nu autorizează astfel de ajutoare decât în cazuri rare, chiar și în cazul unor măsuri specifice de sprijin, deoarece acestea prevăd ca ajutorul să fie plătit direct fermierilor și nu organizațiilor de producători,
– la nivel național, este suficientă o autorizare de ajutor de stat. Ajutoarele la înființare acordate grupurilor de producători pe perioada primilor 5 ani, în valoare totală de 400 000 EUR, sunt deja autorizate în cadrul Regulamentului de exceptare pe categorii și al orientărilor privind ajutoarele de stat în domeniul agriculturii. Aceste reglementări ar putea fi modificate pentru a crește numărul ajutoarelor pe termen lung și/sau valoarea acestora.

11. OBSERVAțII FINALE

Comisia se angajează să continue acordarea de sprijin fermierilor producători de lactate și să stabilizeze piața produselor lactate prin intermediul mijloacelor de care dispune.

Catalogul de măsuri demonstrează că statele membre dispun de un număr considerabil de instrumente pentru a ameliora situația, pentru a contribui la procesul de restructurare și pentru a asigura sectorului produselor lactate o aterizare lină în perspectiva dispariției cotelor la 1 aprilie 2015.

Consiliul European a solicitat elaborarea de diferite opțiuni pentru stabilizarea pieței produselor lactate, care ar trebui să țină cont de rezultatele bilanțului de sănătate, ceea ce exclude toate modificările, sub pretextul unor dificultăți pe termen scurt, ale politicii specifice sectorului în cauză.

Repunerea în discuție a acestei politici nu ar face decât să creeze incertitudine, să întârzie procesul de restructurare și nu ar aduce niciun serviciu numeroșilor producători de produse lactate care au nevoie de orientări clare pentru a-și putea face planuri de viitor. Este necesar așadar să se urmeze ruta propusă, fără a pierde totodată din vedere perspectiva pe termen lung.